

“Kako nam more ta dati svoje meso jesti?”

Mnoge metafore, ki jih je moč srečevati ob prebiranju Božje besede, se zdijo, ker so že mnogokrat slišane, precej domače. Kljub pogosto le navidezni domačnosti pa skrivajo v sebi izzive, ki so jih v zvezi z Božjo besedo v vsej zgodovini doživljali Izraelci, posebej pa še Judje, Jezusovi sodobniki. Njihova “domačnost” z Božjo besedo, postavijo in preprosto je bila tako globoka, da niso mogli sprejeti novosti, ki jim jo je oznanjal Jezus. Njegova beseda je bila tako daleč od njihove ustaljenosti, da je njihovo življenje zmotil do te mere, da mu ves čas javnega delovanja grozijo s smrtjo, ki jo končno udejanjijo s pomočjo rimske oblasti. Od tod izhaja tudi nevarnost, ob kateri bi se današnji vernik, poslušalec Božje besede, počutil preveč domače, v smislu “že večkrat slišano” ali “nič novega”. Kot Judje bi utišal Razlagalca, ki vsakega posebej nagovarja po svoji besedi. Zaklad Božje besede je neizčrpen, ne morejo ga izčrpati pretekli niti sodobni komentatorji, zaradi govornice Svetega Duha, ki po Božji besedi spodbuja vsakega vernika k spoznavanju Boga - k sprejemanju večnega življenja (Jn 17,3).

Evharistija, kakor jo obravnava Janez v šestem poglavju, je tema, ob kateri je mogoče na prvi pogled zlahka spregledati besedne nesmisle, o katerih govori četrti evangelij. “Domačnost” besednih zvez o kruhu, o Jezusovem mesu in krvi ter o večnem življenju poslušalcu ne odpira vprašanj o tem, kako je lahko Jezus, ki je Bog in človek, kruh (6,48.51a.58), kako je njegov kruh meso in v njem poroštvo večnega življenja sveta (6,51c),

kako nam daje svoje meso jesti in kri piti, kako more še nekdo prebivati v meni, ipd. Na ta vprašanja, kot je že zgoraj omenjeno, ni mogoče dati dokončnih odgovorov, tudi ni to namen tega sestavka; pomembno pa se je ob teh vprašanjih ustaviti in v njih prepoznati Božje povabilo k premišljevanju, poslušanju in udejanjanju Njegove besede.

Nekatere posebnosti o evharistiji v Janezovem evangeliju v primerjavi s sinoptiki

Janezov evangelij predstavlja na področju postavitve evharistije glede na sinoptike posebnost, ki je v tem, da v opisu Jezusove zadnje večerje z dvanajsterimi ne omenja postavitve evharistije. Tako se vprašanje o mestu, kjer Janez poroča o tem dogodku, zaključuje v smeri, da je, kot ugotavlja Brown (1966, 284-285), eksplicitno imenovan v Jn 6,51c-58. Dejstvo je, da ob poudarjanju uživanja Jezusove krvi in mesa ni mogoče najti nobene metafore, ki bi dopuščala temo razodevanja (kakor v 6,35-50). Jest nekoga meso in piti kri je sovražno dejanje, hudo kršenje Božje postave. Tako se Jezus tu ne more navezovati na nič drugega razen na evharistijo. Druga zaznava evharistije je formula v 6,51: “*Kruh pa, ki ga bom dal jaz, je moje meso za življenje sveta.*” Glede na to, da Jn ne poroča o besedah postavitve evharistije v kontekstu zadnje večerje, je lahko to Janezovo poročilo o postavitvi evharistije (prim. Lk 22,19: “*To je moje telo, ki se daje za vas. To delajte v moj spomin.*”). Razlika med Jn in sinoptiki je tudi v tem, da Jn poroča o mesu, sinoptiki pa o

telesu, ki se daje. Zelo verjetno je, da je Jezus ob zadnji večerji uporabil aramejski ekvivalent za "to je moje meso". Ignacij Antiohijski uporablja meso v mnogih sklicih na evharistijo, prav tako Justin v Apologiji. Tako je Jn verjetno najbližje Jezusovemu izvirnemu evharističnemu jeziku.

Glede avtentičnosti omenjenega odlomka je mogoče iskati kriterije na zgodovinski in literarni ravni. Brown (1966, 285-287) povzema specialiste za Jn evangelij (Ruckstuhl, J. Jeremias, E. Schweizer, Bultmann) in na podlagi omenjenih sklence, da sta oba dela (6,35-50 in 6,51-58) dve različni obliki diskurza o kruhu življenja, oba pa izvirata iz Janezove pridigarske tradicije. Odlomek 6,35-50 ima bolj modrostno obliko, evharistične prvine pa izvirajo iz krščanskega reflektiranja snovi. Oblika odlomka 6,51c-58 pa predstavlja radikalnejši premislek diskurza, v katerem je evharistija izključna tema (Brown 1996, 287). Verjetno je bil ta del vstavljen v kasnejši stopnji redakcije Janezovega evangelija. Dejanjsko tudi lingvistična analiza pokaže, da se besedilo ne razlikuje od ostalega, torej ga je mogoče interpretirati v janezovskem kontekstu (Cosgrove, 1989, 524). Za vsebino odlomka 6,51c-58 lahko torej postavimo trditev, da ta prvotno izhaja iz pripovedi o zadnji večerji in je bila naknadno preoblikovana tako, da je ustrezala mestu v Jn 6. Ker gre v osnovi za Jn tekst in še dodatno predelavo, ni ne navadno, da povsem ustreza mestu v 6. poglavju. Za tako trditev obstajajo razlogi: a) odsotnost postavitve evharistije v Jn 13, b) podobnosti 6,51c s postavitvijo evharistije, posebej z Lk (glej zgoraj), c) jasna referenca na evharistijo v omenjenem odlomku (razumljeno kot zadnja večerja).

Evharistična konotacija je ob prebiranju 6,53 kristjanu zelo blizu. Če je za večno življenje potrebno jesti in piti Kristusovo telo in kri, bralec to razume v povezavi z udeležbo pri evharističnem daru življenja. Takšna in-

terpretacija pomeni, da gre v tem primeru v Jn evangeliju za premik od tistih poslušalcev, ki so Jezusa zgodovinsko dejansko poslušali. Poslušalstvo v tem primeru ni več množica ob Jezusu, temveč bralci, ki so živeli v Janezovem času,¹ torej tisti, ki se niso osebno srečali z Jezusom v času njegovega zemeljskega bivanja. V ta krog bralcev, učencev, je danes postavljen sodobni kristjan. Vprašanja, ki se mu lahko zastavljajo v izbranem odlomku (Jn 6,51c-58), so v izziv tudi zanj, kakor je bila v Jezusovem času trditev, da je njegov kruh njegovo *meso za življenje sveta* (6,51c), *trda beseda* za njegove judovske sodobnike.

Vprašanje je torej, kako more Jezus darovati svoje meso v hrano in kako more iz te daritve živeti svet?

Izraelcem ni bila tuja zamisel, da je Božja beseda hrana, ki daje življenje. Obljuba o hrani, ki bo dala življenje, se ujema z izraelskim verovanjem, da postava priskrbi življenje tem, ki živijo po njej (Sir 17,11; 2Mz 15,26; 5Mz 8,3). Tako so se mučili izpolnjevati jo, Jezus pa ponudi temu alternativo - prihodnji dar Sina človekovega. Jezusovi poslušalci, Judje, niso imeli težav z razumevanjem metafore kruha (6,34), za katero so iskali ozadje v izkušnji naroda z Jahvejem, temveč s tem, da se Jezus identificira s tem kruhom (6,35.48.51) in še zastruje dialog, da ta kruh označi kot svoje meso. Učencem se je beseda zdela trda (6,60) in so zaradi nevere odšli ter niso več hodili za Jezusom (6,66). Kljub namenu, da ga želijo po pomnožitvi kruha postaviti za kralja (6,14-15), so nad njim godrnjali in jim je bila njegova beseda v spotiko. Mesija so spoznali nepopolno, njihovo spoznanje se je ustavilo ob polnih želodcih jedi, ki mine. V pomnoženem kruhu niso spoznali več kot minljive mane, ki so jo uživali njihovi očetje v puščavi na poti v obljubljeno deželo. Ta hrana jim ni zagotovila večnega življenja

(6,49), Jezus pa je med njimi zato, da jim podari to novost s svojo besedo in darom samega sebe. To je novost glede na preroka Mojzesa, po čigar obliki so želeli Jezusovi učenci ukalupiti Njegovo razodevanje.

V kontekstu Janezovega inkarnacijskega principa lahko o tem, kako Kristus daruje svoje meso v hrano, rečemo naslednje: če je v prvem delu diskurza o kruhu življenja (6,35-51) kruh metafora za besedo Jezusovega razodevanja v poslušnosti modrosti Božje besede, ki nasiti in odžaja (6,35), je ta beseda v 6,51c za človeka otipljiva, postala je meso. Njegova beseda ni le navodilo, tudi ni le povelje, ki se ob izrečni besedi uresniči, temveč postane darovano meso, ki daje Njegovemu verniku večno življenje. Jesti njegov kruh tako pomeni uživanje njegovega mesa in krvi (6,51c.53.56). Sprejeti njegovo meso in kri pomeni sprejeti tudi njegovo besedo, ki je zapoved večnega življenja (6,63b, 12,50).

Darovanje mesa v Jezusovih zgodovinskih okoliščinah daje jasen namig na nasilje, prelivanje krvi. Janez to potrjuje z namero Judov na več mestih (2,18-20 in jasen namen o umoru v 5,18).

Ko Jezus odgovarja Judom na vprašanje "*Kako nam more ta dati svoje meso jesti?*", se ne ustavi ob judovskem nerazumevanju o prehranjevanju z njegovim mesom, temveč dodaja še pitje svoje krvi. V tem se Jn ne izogiba le poduhovljenju Jezusove človeške narave, temveč tudi poduhovljenju evharističnega mesa in krvi. Da bo njegov dar dan šele v prihodnosti (uporaba prihodnjika v 6,51c), spet potrjuje njegovo prihodnje darovanje lastnega mesa (gledano z Jezusove zgodovinske perspektive), v kolikor se bo to zgodilo po povzdignjenju Sina človekovega (3,14-15). Uporaba glagolskega načina v 6,53.56 se nanaša na sedanost, za kar obstaja več razlogov: a) besedilo je kasnejši redaktorski dodatek, ki je vsebinsko domač janzovski skupnosti, medtem ko je bilo pred-

hodno besedilo spisano prej (zato v 6,27 Sin človekov *bo* dal jed – prihodnjik); b) besedilo je nastalo iz prakse evharistije Janezove cerkve, zato je pisano v sedanjiku; c) naslovniki verjetno niso množica, ki je Jezusa zgodovinsko poslušala, temveč bralci, ki so živeli v Janezovem času. Z uvodom Resnično, resnično ... je z 6,53 napovedana nova razlaga. Ne uživati ali uživati njegovo meso in kri² se dotika vprašanja večnega življenja in obujenja poslednji dan (6,53-54). S poudaritvijo samega sebe Jezus izpolnjuje obljubo, napovedano v 6,27. Njegovo meso in kri sta hrana in pijača, ki ostane za večno življenje, nasiti in odžaja (6,35; prim. 4,14).

Omembra Sina človekovega v 6,53 bi lahko usmerjala v evharistijo v smislu uživanja poveljčanega Kristusa, kajti Sin človekov je eshatološki izraz za Jezusa (Turnšek 2000, 73-75), ki je sicer pričakovan ob poslednjem dnevu. Za človekovo posedovanje večnega življenja sta potrebna Njegova kri in meso, smrt pa bo premagana z njegovim dejanjem obuditve poslednji dan (prim. Jn 11,25: "*Jaz sem vstajenje ...*"). Od tod ni mogoče razumeti kakršnegakoli kanibalizma, zaradi katerega so se verjetno Judje zgražali, ko jim Jezus ponuja svojo kri in meso. Uživati namreč kri, je bila huda kršitev postave, ki pa je Kristus ni prišel razveljaviti, temveč dopolniti (Mt 5,17). Jezusov dar za življenje sveta je slednjemu dosegljiv le po Jezusovem križu (Moloney 1998, 220). Uživanje mesa in krvi poudarja inkarnacijo življenja in Jezusovo resnično smrt, ki postane vir življenja svetu. Izraelci so se hranili z darom postave, Jezus pa hrani ves svet z darom samega sebe. Z različnimi glagoli, uporabljenimi za "jesti", ἐσθι,ω (jesti) in τρω,γω (gristi z zobmi) – posebej s slednjim – poudarja, da se Jezusovo meso nanaša na resnično izkušnjo prehranjevanja. Posebnost odlomka 6,51c-58 je, da v njem uporablja glagol τρω,γω, ki ga najdemo le še v dvorani zadnje večerje v 13,18. Uživanje

Kristusovega mesa in krvi je torej resnična jed in resnična pijača (6,55), dosegljiva po Jezusovi smrti in vstajenju. Jezusovo darovanje življenja se tako ne zaključi z dogodkom križa, temveč se razteza do vstajenja ob poslednjem dnevu (5,28-29; 6,39.40.44.54; 7,37; 11,24; 12,48).

V 6,56 podaja Jn posebnost evharistične teologije in odgovarja na vprašanje, kaj pomeni imeti večno življenje. Udeležba pri evharistiji - Njegovem daru - pomeni njegovo prebivanje (μενω) v verniku, v združenju z Jezusom in ostajanju v njem. Isti glagol je uporabljen tudi v 6,27, ko je govora o hrani, ki ostaja za večno življenje in ne propade. V 6,56 se glagol ne nanaša na hrano, temveč na življenje, ki ga ustvarja in hrani.

Vloga Očeta pri Sinovem darovanju mesa za življenje sveta

Jezusov dar življenja ni neodvisen, temveč v tesni povezanosti z Očetom. V 6,57 Jezus pove, kaj je vzorec in posledica prebivanja Sina v Očetu: "*...tako bo tudi tisti, ki mene je, živel po meni*". Imeti delež pri Božjem življenju je za kristjana bistvena vsebina evharistije, ki ima pomen zaveze (*moja kri zaveze* - Mr 14,24). Medsebojno prebivanje kristjana in Boga odseva temo zaveze, ki jo napoveduje Jer 24,7; 31,33 (*Svojo postavo bom dal v njihovo notranjost in v njih srce jo bom zapisal. Jaz bom njihov Bog in oni bodo moje ljudstvo.*). Očetova vloga pri Sinovem darovanju je najprej v Očetovem darovanju življenja Sinu. Že samo poimenovanje "Oče, ki me je poslal" (5,37; 6,44; 8,18; 12,49) kaže na to, da je Oče začetnik vsake Sinove dejavnosti. To dejstvo potrjuje Jezusova trditev, da "*Sin ne more delati ničesar sam od sebe, ampak le to, kar vidi, da dela Oče; kar namreč dela on, dela enako tudi Sin.*" (5,19.) Oče iz ljubezni do svojega Sina slednjemu daruje življenje na način, kakor ga ima on (5,26), in ga daje, komur hoče, kakor Oče obuja mrtve in jim daje

življenje (5,21). Darovanje življenja je tako Očetov temeljni dar, zaradi katerega more Sin darovati življenje tistemu, ki ga Oče privede k njemu (6,44-45.65). Dar življenja je tako po Sinu dosegljiv verniku, ki veruje njegovi besedi (5,24, 6,68) in se udeležuje obeda Njegove evharistične mize (6,53-56). Jezusovo razodevanje Očetovega obraza in njegove vloge pri Sinovem darovanju nam v zgoraj omenjenih mestih govori o tem, da je Oče tisti, ki prvi ljubi z ljubeznijo, ki je pripravljena iti na križ. Ne samo, da je pripravljena le v namenu, temveč je Sin moral takšno ljubezen videti, se je naučiti od Očeta, da jo zaradi zgleda pri Očetu zmore darovati človeku. V tem se zrcali trditev, da Sin dela le to, kar dela Oče. Kje bi sicer Sin mogel videti tako popolno darovanjsko ljubezen, če ne pri Očetu v nebesih, od koder je prišel in kamor odhaja (6,51.58.62)? Mar na svetu, ki zaradi greha ne zna več resnično ljubiti, ker ne razpozna več resničnega Očetovega obraza? Jezusovo darovanje življenja na križu za življenje sveta je v osvoboditvi človeka njegove sužnosti od prevar laži o tem, kdo je Oče in kdo ni. Janez zato že v prologu napove temo o razodevanju Očetovega obraza (1,18), ki ga je mogoče na novo odkriti preko besed in del Sina.

Beseda prebivati (μενω) torej pomeni notranji odnos Jezusa in vernika in je vir vernikovega življenja (6,58). Odnos Jezusa z vernikom je razširitev odnosa med Bogom in Jezusom (prim 5,21-22.26-27), tako je uživanje Jezusovega mesa in krvi ter verovanje Njegovi besedi deleženje na odnosu Sina in Očeta, ki daje življenje (NIB 1995, 609).

Metafora o kruhu življenja, o katerem Janez govori v 6. poglavju, ponuja odgovor na vprašanje o večnem življenju. Večno življenje je dosegljivo po Jezusovi besedi in uživanju njegovega mesa in krvi - ne zaradi človekovega truda in napora, temveč zaradi Očetovega povabila k veri vanj, ki ga je poslal (6,28-

29). Kruh v prvem delu diskurza (6,35-51b) razodeva Jezusovo besedo z oblastjo, ki more dati življenje (5,26-27), ki je učinkovita, ker je Božja (prim. 6,27). Verovati tej besedi verniku poteši lakoto po duhovni hrani in pijači (6,35). V drugem delu (6,51c-59) diskurza je meso in kri Sina človekovega hrana za večno življenje. Meso in kri bosta dana po povzdignjenju Sina človekovega (3,15), po njegovi smrti na križu. Dobesedni pomen uživanja mesa in krvi Sina človekovega vsebuje nezgrešljiv namig na evharistijo v krščanskem kontekstu. V njem evharistija obsega dobesedno hranjenje in pitje. Čeprav je malo verjetno, da so v prvi Cerkvi konec prvega stoletja razumeli evharistijo, kot je razumljena danes, je večina kristjanov krst in evharistijo razumela najmanj kot članstvo v krščanski skupnosti. Kot pravi Cosgrove (1989, 529), je cilj uživanja in pitja v Jn 6,53sl v dejstvu, da udeležba pri evharističnem obedu predstavlja javno identifikacijo z janezovsko skupnostjo kot nujen pogoj prebivanja v Jezusu in prejemanje življenja. Vstali Jezus je navzoč v skupnosti, je eno s skupnostjo (Jn 15; 17). Uživanje Jezusovega telesa in krvi ima za posledico deleženje pri Jezusovem odrešilnem

trpljenju in smrti, hkrati pa pri Njegovem življenju, prebivanju v Njem. Sprejetje večnega življenja za vernika tako ni le prihodnji dogodek, temveč je zaradi zakramenta evharistije, prisotnosti Njega samega, vstop v ta božji način bivanja mogoč že tu in sedaj.

Seznam referenc:

- Brown, Raymond E. 1966. *The Gospel according to John (1-12)*. New York: The Anchor Bible.
- Cosgrove, Charles H. 1989. The place where Jesus is: Allusions to baptism and the eucharist in the fourth gospel, *New Test. Stud.* 35: 522-539.
- Moloney, Francis J. 1998. *The Gospel of John*. Sacra Pagina, ur. Daniel J. Harrington, 4. Minnesota: The Liturgical Press.
- O'Day, Gail R. 1995. The Gospel of John. V: Leander E. Keck, ur. *The new interpreter's Bible*, 591-614. Nashville: Abingdon Press.
- Turnšek, Marjan. 1999/2000. *Jezus je Kristus*. Maribor: Univerza v Ljubljani.

1. Takšna strategija je običajna pri Jn pisanju in jo srečamo tudi na drugih mestih (3,31-36; 6,60-71; 9,18-23). Janezovo pripovedništvo združuje dogodke Jezusovega življenja in Janezove skupnosti (NIB, 1995, 608).
2. Hebrejska miselnost z označbo mesa in krvi označuje telesno celovitost, s čimer je poudarjena inkarnacija Božjega Sina.